

PRIMORSKI LIST.

Poučljiv list za slovensko ljudstvo na Primorskem.

„Vse za vero, dom, cesarja!“

„Primorski list“

izhaja vsak drugi teden, in sicer v četrtek. Cena za celo leto 1 gld., za pol leta 50 nvč. — Posamezne številke prodajajo se v tabakarnah po 4 nvč.

Uredništvo in upravnništvo

mu je v Trstu, via dei Fabbri št. 7. — Nefrankovana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo. — Cena za oglase po pogodbi.

Nekaj o razporu slovenskih poslancev na Dunaju in o novi vladi.

Pri občnem zboru katoliškega političnega društva za Kranjsko dne 9. m. m. je preč. g. Karol Klun pojasnil razmere v državnem zboru. Gosp. poslanec pravi, da poslanci iztopivši iz Hohenwartovega kluba, niso povedali pravega razloga. Vplivali da so nanje Dalmatinci — boječi se za mandat — in domači radikalci. Dr. Gregorec je odkrito povedal, da bi ne bil iztopil, ako bi bil vedel, da nemški konservativci ostanejo v klubu.

O novi vladi je rekel g. poslanec: „Jaz je nečem hvaliti; naj jo hvalijo njena dela, katera treba počakati. Ali če jo primerjamo s prejšnjo, ima v marsičem prednost pred njo. Miunsterski predsednik knez Alfred Windischgrätz je strogo konservativen in veren katoliški mož. — Jednakega značaja je grof Schönborn.... Da je pripravljen, ozirati se na potrebe naroda slovenskega, pokazal je tedaj, ko je na naše prošnje imenoval dvornega svetovalca Abrama kot poročevalca osebnih zadev v justičnem ministerstvu, dasi so ga zaradi tega hudo napadali levičarji in njihovi listi. — Drugi zastopnik konservativnega kluba je grof Falkenhayn, dobra duša v najboljšem pomenu besede. Zlasti pa je dobra duša za našo deželo, za katero nam je še vse dovolil, kar smo ga prosili, ako mu je bilo količkaj mogoče. Grof Falkenhayn se posebno zanima za osušenje ljubljanskega močvirja, za katero je pripravljen dati 700.000 gld. iz državnega zboljševalnega zakada. (Ako se ne bo protivil finančni minister. Op. uredn.) — Omenjenim na strani sta poljska ministra Madejski in Javorski. Madejski je prav v istem času, ko so naši tovariši izstopili iz konservativnega kluba, v poljskem klubu rojakom častno zagotavljal, da svojega slovenskega mišljenja kot minister noče zatajiti in da hoče zlasti vstrezati zahtevam in potrebam naroda slovenskega. Če ga torej primerjamo s prejšnjim učnim ministrom baronom Gautschem, moramo odkritosrčno priznavati, da je to za nas jako dobra zamena. — Javorski pa je mož, ki se je kot načelnik poljskega kluba zmirom odločno vstavljal priliznjenim ponudbam levičarjev in ki je pri vsaki priliki zagotavljal, da se od svojih starih in skušenih zaveznikov v konservativnem klubu noče ločiti. Če bi torej vsi drugi štirje ministri bili zgolj liberalci, imajo omenjeni z ministerskim predsednikom večino v ministerstvu in se jim ni bati, da bi njih liberalni tovariši z njimi pometal. Ali tudi drugi štirje niso tako strašni, kakor si jih nekateri mislijo....“

Proti očitaniu, da so se Hohenwartovci združili z levico, se je g. poslanec branil tako-le: „Ali bi bila koalicija z Mladočehi boljša? V svojih govorih in de-

janjih ali ne kažejo li še veliko večjega protivja proti veri in cerkvi, kakor levičarski liberalci? Naravnost rečem, da je slovenskim konservativnim poslancem nemogoče pridružiti se Mladočehom tudi tedaj, ako izstopijo iz Hohenwartovega kluba. —

Dežela češka je bogata, ter ni navezana na posebno državno pomoč in vendar bitko trpi vsled opozicije svojih zastopnikov. In tudi nekdanj tako močna in mnogoštevilna levica nam kaže, da se z najostrejšo opozicijo ne da nič doseči. Kaj bi bilo tedaj še le z našimi revnimi deželami in z vbogim narodom slovenskim, ako bi moral več let prenašati britke posledice trmoglave opozicije svojih zastopnikov?“ —

O slovenski koaliciji je rekel gosp. poslanec, da imajo v njej ogromno večino liberalni elementi.

Preč. g. poslanec je naravnost in odkrito povedal svoje misli. Navzoči društveniki so izrekli zaupanje g. poslancu in njegovim tovarišem. Mi pa pravimo: Za danes ali jutri naj bo kakor koli, ali za prihodnost obudi nam Bog mož zmožnih in vnetih za katoliški centrum iz vseh narodov in kronovin.

Naše menenje je čitateljem znano. Koalicija je nova zavornica katoliškega napredka, kakor je bilo tudi Taaffe-jevo ministerstvo. Osebe so lahko dobro misleče, ali zistem je stari, liberalni zistem. Katoliška zavest in pobožnost kneza Windischgrätza ne bo nam prestvarila šol, ki so v katoliški Avstriji slabše, t. j. menj katoliške, ko kjer koli na svetu. Še celo v Italiji je veliko število dobrih zasebnih šol. — Gospodje preveč računijo z osebami in preveč štejejo glasove. Treba zupati bolj na ideje, na večne ideje krščanske, ko na ljudi in njih glasove. Tega zaupanja je pa mej poslanci od dne do dne menj. Za tega del se je bati, da ravno katoliški poslanci izgubijo zaupanje volilcev. Potem bodo šteli! — To nezaupanje v ideje se prav jasno kaže tudi v katoliških listih od 1. dneva nove vlade. Katoliški listi so brez poguma in odločnosti. In vendar! če je že res, da se v parlamentu mora računati s številom, naj bi se tudi izven parlamenta tako delalo, t. j. računilo naj bi se z ogromno večino avstrijskih narodov, ki so katoliški, ki se dajo pridobiti in navdušiti za večne krščanske ideje, ako najdejo voditeljev, ki sami ne omagavajo. Ako pa pojde tako mlačno naprej, se bojimo, da vse zaspi. — Bolj ko kedaj poprej, bi nam zdaj bilo potreba moza, ki bi dvignil zastavo katoliškega programa ne zmeneč se za stranke, ki so zdaj in katerih morebiti čez deset let ne bo več. Ali je taki mož v našem državnem zboru, ne vemo. Bog daj bolje!

Sv. Oče Leo XIII.

Rimski papež in — Slovani.

Najrajše bi molčali o strašnem preganjanju katoliških Slovanov v Rusiji, posebno, ker pišemo s tem sramoto slovanskemu narodu. Ali pisati treba, ker se tudi med Slovenci širijo krivi nazori o toleranciji ruske vlade in razkolne cerkve. Hvali in povečuje se ruska vlada in razkolna cerkev ter s tem zapeljuje Slovence v razkolno cerkev. Vedo naj Slovenci, da je čast biti v sv. rimski katoliški cerkvi, ki je obdana s škrlatom mučeniške krvi, ki je tisoč in tisoč preganjanj slavno premagala, sama pa nobenega preganjala!

Leta 1875. je rusko vladno časopisje nenadoma naznanilo, da je 45 župnij s 50.000 prebivalci in 26 duhovniki, odpovedalo se Rimu ter prestopilo k razkolni cerkvi. Ta novica se je vsemu svetu, zlasti katoličanom, zdela čudna. Toda britski poslanec v Petrogradu, Avgust Loftus, poroča o tem spreobrnjenju k ruski cerkvi tako le: To spreobrnjenje se je na vse najkrutejše in najnesramnišče načine doseglo. V neki vasi n. pr. so zgnali vse kmete skupaj ter so jih pretepali toliko časa, dokler niso pali v nezavest in je zdravnik spoznal, da je smrtna nevarnost. Zatem so jih vse skupaj gnali čez neko na pol zamrzlo reko, da jim je voda segala do prsi. Od tod so jih gnali skozi dve vrsti vojakov, ki so bili postavljeni pred župnijsko cerkev. Tam so vsacega posebe zapisali v bukve „spreobrnjenih“. Na nasprotni strani so jih spuščali iz cerkve domov. Kmetje pa so iz cerkve gredeč, klicali: „Le imenujte nas pravoslavne, ali mi ostanemo zvesti veri naših očetov“. To je bilo pravo apostolsko spreobračanje.

Še v istem letu 1875. je vladno časopisje zopet poročalo, da je z nova prestopilo 250.000 ljudi v razkolno (rusko) cerkev. Ali britski generalni konzul za

Poljsko, polkovnik Mansfield piše, da so vsi tako zvani „spreobrnenci“ izjavili, da ni res, da bi bili svojo vero izdali in da so sami svoje otroke krščevali ter mrliče brez duhovnikov pokopavali, ker jim ni bilo dovoljeno imeti katoliških duhovnikov.

Znano je tudi celemu svetu, da je Sibirija napolnjena s katoliškimi slovanskimi duhovniki, redovniki in drugimi katoliškimi Slovani.

Te zločine pa in to krvoločno preganjanje katoliških rodnih bratov, zamolčujejo nekateri slovenski časopisi in še povzdigujejo Rusijo in pravoslavne obrede. Ljudje, katere je katoliška mati dojila, zmerjajo katoličane kot „latinizatorje!“ Povedo naj nam, ali preganja morda razkolna cerkev in ruska vlada katoliške rodne brate radi tega, ker imajo pri službi božji latinski jezik? Ne! Saj preganjajo isto tako in še bolj katoličane, ki imajo pri službi božji potrjeni in priznani slovanski jezik.

Leta 1877. se je ruska vlada hlinila, kakor bi hotela imeti spravo z Rimom. Bila je sama politika! Zdelo se je potrebno imeti v deželi mir ob času, ko se je vnela strašna rusko-turška vojska. Na ponudbo ruske vlade za spravo, poslal je papežev tajnik, kardinal Simeoni, ruskemu poslancu na papeževem dvoru, knezu Urusovu spomenico, v kateri so bile izražene vse pritožbe Rima nasproti Petrogradu! Ko je dobila ruska vlada spomenico v roke, vrgla je po svoji stari navadi vse skupaj v koš. Stoprav po dolgem molku je na razžaljiv način vrnila spomenico. S takim surovim postopanjem razžaljen, odpustil je blagi papež Pij IX. ruskega poslanca od svojega dvora in mu ni dovolil niti slovesa. Zveza med Rimom in Petrogradom se je pretrgala, kruto preganjanje katoliških Slovanov v Rusiji pa povečalo.

LISTEK.

Moj nesrečni prijatelj.

Z Gornikovim Štefanom sva bila prijatelja od svojih mladih let. Še kot mala dečaka pasla sva krave gori pod priško hosto in uživala otroško veselje na paši. Gornikov Štefan pa je bil sirota, ni imel ne očeta ne matere, prerana smrt mu je bila oduzela oba; ostal je kot mlada ptica, ako so jej ujeli starko; zato je moral služiti pri ptujih ljudeh grenki svoj vsakdanji kruh.

Najinemu prijateljstvu pa bi bilo skoraj konec, kajti mene so odločili stariši za šolo. Trebalo se je toraj ločiti in zadnji dan mi je Štefan govoril s solzami v očeh:

„Ti pojdeš toraj v šolo in postaneš gospod, jaz pa ostanem to kar sem, revna, zapuščena sirota. Sreča mi ni bila mila nikoli, pa mi menda tudi v prihodnje ne bo; toda zgodi se volja božja“.

In poročila je solza njegovo obličje, da dalje ni mogel govoriti. Tolažil sem Štefana ali skoro mi ni bilo mogoče, ker ob tej ločitvi bil sem tudi sam ginjen. Na griču se je od cerkve sem oglasil večerni zvon, mi dva pa sva šla narazen s težkim srcem.

Bila sva ločena. Jaz sem se šolal, Štefan pa je služil trdi svoj kruh pri ptujih ljudeh. Ko pa sem čez nekaj mesecev prišel domov, nisem več našel Štefana; šel je iz naše vasi drugam in počasi se je pozabljalo njegovo ime, pozabljale vesele ure, ki sva jih dva prijatelja preživela na paši gori pod priško hosto. —

V onih letih je bilo, ko so nabirali vojake za Bosno, da se bojujejo proti grozovitemu Turku. Vojska se je začela, in poleg drugih mladeničev moral je tudi Gornikov Štefan med vojake. Prišel je ob tej priliki tudi v glavno mesto in ker je izvedel, da sem ondi, počakal me je pred šolo ter me dobil. Kako pač sem bil vesel svojega prijatelja, katerega sem tako rad imel še v otroških letih.

„Kaj pa ti delaš tu?“ vprašam ves vesel Štefana. „V Bosno moram“, mi odgovori, „vojska kliče tudi mene v bojni grom; vesel grem, saj na svetu že tako nimam nikogar; ako pa tamkaj padem, tudi nihče ne bo žaloval za menoj, saj svojih nikoli nisem poznal“.

„Ne govori tako, Štefan“, pravim mu, „saj veš, da sva bila in sva še najboljša prijatelja“.

„Da, prijatelja sva bila od nekdaj, in mislim, da sva še, a dolgo ne bova več; v vojsko grem, in srce mi pravi, da ne pridem več nazaj. Pa ostani zdrav, spomni se me katerikrat, saj veš, vojak ne more dosti moliti, jaz pa ti bom katerikrat pisal, ako me prehitro ne zadene Turška krogla“.

Zopet sva se ločila. Težko je bilo meni pri srcu, a Štefanu, zdelo se mi je, je bilo lažje. Revez je bil vedno dobrega srca; ni imel nikoli ničesar na svetu, ni čudno, da je rad šel bojevati se za vero, dom, cesarja.

Ko se je unela vojska s Turki, dobivali smo dostikrat kaka poročila od tega ali onega. Tudi po časnikih smo čitali razne novice iz Bosne ter tudi imena vojakov, ki so padli v vojski, ali na moje veselje imena Štefanovega ni bilo napisanega.

Take so bile razmere za katoliške Slované ob nastopu Leona XIII.

Bolelo je Leona XIII. surovo preganjanje katoliških Slovanov v Rusiji in iskal je hitro od začetka prilike vmešati se v rusko vlado. Leta 1880. se je papežu ponudila ugodna prilika. Car Aleksander II. je praznoval petindvajsetletnico svojega carjevanja, Leon XIII. mu pošlje svoje voščilo. Ker je car to voščilo radovoljno sprejel, odpošlje mu papež novo pismo, v katerem ga ljubeznjivo prosi, da bi kruto preganjanje katoličanov kaj prenehalo. Mej drugim pravi: „Vašega

veličastva čut za pravičnost daje mi upanje, da bi mi dva prišla lahko do kake edinosti in mejsebojnega sporazumljenja, kajti Vaše veličastvo ve prav dobro, da velja sv. katoliški cerkvi za sveto dolžnost širiti povsod duh miru, ter vzdrževati edinost med vladarjem in ljudstvom“.

Vspeh ljubeznjivega pisma je bil, da sta še isto leto prišla obiskat rimskega papeža dva sina Aleksandra II., velika kneza Sergij in Pavel. Zveza med Rimom in Petrogradom se je obnovila.

Politični pregled.

Notranje dežele.

Dunaj. Še štiri leta in Nj. Vel. naš cesar bo obhajal 50. obletnico svojega vladanja. Zvesti Avstrijci bodo ta jubilej kolikor možno veličastno proslavljali in v to svrho začeli so že misliti na priprave. Dunajska trgovinska zbornica je navdušeno vsprejela predlog, naj predsedništvo zbornice v soglasju z drugimi merodajnimi faktorji prične priprave za kako veliko, splošno koristno podvzetje v spomin 50letnega vladanja cesarja Franca Jožefa I. V enakem zmislu sklenil je dunajski mestni svet, in sledili bodo tekmovaje drug za drugim, ker cesarja in cesarsko rodovino vsak pravi Avstrijec ljubi in spoštuje. — Dne 3. t. m. posvetovali so se ministri zastran volilne premembe, pa se niso mogli zediniti, ker so med liberalci in konservativci prevelika načelna nasprotja. — Socijalni demokrati prirejajo shode, katerih se vdeležujejo brezposleni delavci. En tak shod je navzoči policijski komisar razpustil, ker je en govornik napadal sedanje družbene odnose. Sploh se na teh shodih zemlja rahla za setev anarhičnega semena. —

Avstrijski škofje snidejo se na 2. aprila na Dunaju v posvetovanja.

Trst. Deželni zbor je imel 8. t. m. javno sejo, v kateri se je po nasvetu deželnega odbora zastran vladnega zak. načrta o prisegi in opravi poljskih čuvajev prestopilo na dnevni red, češ, da je taka postava primerna za obširne provincije, a nepotrebna za majhno tržaško deželico, ki ima vsega skupaj le 14 poljskih čuvajev. Vladni zastopnik je opazil, da vlada želi, naj se razpravlja o njenem predlogu in sprejme s premembami, katere se deželnemu zboru zde potrebne. Posl. Nabergoj je opazil, da zdajna uredba poljskih čuvajev v okolici ne odgovarja svojemu namenu in potrebam, zato naj se ne prestopa na dnevni red, ampak naj se meritorično razpravlja o tem predlogu in uredi pravilnik za poljske čuvaje. Pa ni pomagalo. Za tem se je v drugem branju vsprejel lovski zakon in začelo se je tretje branje istega zakona. Živalna razprava se je vnela pri § 4., ki določuje višočino obmejnih zidov, in ta § je bil vsprejet nespremenjen. § 6. določuje meje

Nekega dne dobim list iz Bosne.

To je gotovo pisal Štefan, mislil sem sam seboj in nisem se motil; odprem in berem:

Prijatelj!

„Jutri grem v oddaljen samotni kraj proti sovražniku. Živ težko pridem iz tega boja, ako padem, z Bogom, vidiva se nad zvezdami!“ Štefan.

Ko sem prebral pismo, odložil sem je in tisti dan nisem mogel ničesar več delati. Morebiti, mislil sem, se uresniči ta slutnja njegova, včasih človek tudi prav sljuti. —

Pisma ni bilo več nobenega, tudi sporočila ne, v časnikih pa sem bral, da je Gornikov Štefan prišel v roke Turkom in da so ga usmrtili.

Toraj si vender našel smrt v daljnji Bosni, Štefan moj dragi, nisi se zastoj poslovil za vselej, počivaj v miru, zlata duša! Z Bogom, na svidenje nad zvezdami!

Tako sem govoril solzan za svojim prijateljem, katerega sem tako srčno ljubil. Bodi mu lahka tuja zemlja!

* * *

Prišla je pomlad in vojaki, ki so bili ranjeni v vojski, začeli so se vračati v domovino. Nekoč sem šel s tovarišem v bolnišnico obiskat znanca, ki se je tudi ranjen vrnil iz Bosne. Pravil mi je razne reči in dogodke iz svoje vojaške službe. Po naključji ga vprašam,

ali ni morda poznal nekega Štefana Gornika iz našega kraja. —

„O, da“, mi odgovori, „ljubezniv človek je bil, ali nesrečen. Turki so ga vjeli in umrl je mej njimi strašne smrti“.

„Povejte mi, prosim vas, kako je pač bilo, mi dva sva bila najboljša prijatelja in rad bi poizvedel kaj o nesrečnem Štefanu“.

„Turki so ga vjeli“, mi de vojak, „privezali ga k tloraz za roke in noge, odrezali mu nos in ušesi, iztaknili mu oči, v očesne jamice vlili petrolja ter zažgali, da je v strašnih, nepopisljivih bolečinah umrl. Ko smo iz tistega kraja Turke zapodli, našli smo Štefana Gornika strašno ukončanega na tleh. Srce mi je tripalo, ko sem videl to grozovito dejanje!“

Dalje vojaka nisem mogel več poslušati, ker udrle so se mi solze po lici, sedaj sem še le prav spoznal revo svojega bivšega prijatelja Štefana. V življenji je bil vedno nesrečen, nič manj v smrti, živel ni za se, delal je za druge, umrl za cesarja! „Bodi mu lahka zemljica, počivaj od svojega truda v tujeji zemlji!“

O Bosna! koliko junakov srčno kri si izpila, daj saj sedaj miren počitek onim, ki so dali svoje življenje za vero, dom cesarja!

za lov. Da si poslanci na mapi tržaške okolice morejo pogledati dotične načrte, je dež. glavar pretrgal sejo za 5 minut. A mnogi poslanci niso marali gledati načrtov za lov, ampak naredivši vsak svoj načrt za večerjo, so odšli, in ko je dež. glavar zopet odprl sejo, zbor ni bil več sklepčen.

Poreč. Deželni zbor je enoglasno sklenil, da se dolžnikom zemljiško-odveznega zaklada odpusti ves dolg pod pogojem, ako tudi država odpusti, kar jej dolguje isti zaklad, in se zato do nove odloke obustavlja iztirjevanje kapitala, rent, obresti in eksekucijskih stroškov, katere še dolgujejo dolžniki zemljiško-odveznega zaklada. Tega sklepa se bo veselil mnogi, mnogi Istran trpin, ki je dobival vsak hip plačilni nalog zastarelega ezonera, in ni mogel se odkrižati zla. Ponosna mora biti na ta sklep posebno hrvatsko-slovenska manjšina poslancev, in v imenu vseh dr. Laginja, ki je to zadevo v vsakem zasedanju povdarjal, dokler se laška večina ni vdala, in po posl. Buba predloženemu odsekovemu predlogu pritrdila. Ta dan je bil v poreškem zboru dan miru in sprave med obema strankama, in seja se je zaradi občne ginjenosti zaključila. V poznejših sejah pa je zavladal zopet neizprosni boj med strankama. Ker slov.-hrvatska manjšina z nijednim predlogom ne more prodreti, pa v interpelacijah odkriva rane in žulje, ki krivično teže slovansko ljudstvo v Istri.

V dalmatinskem dež. zboru se Srbi kaj čudno vedejo, družijo se z Lahi in z njimi skupno glasujejo proti Hrvatom. Ko je Hrvat Bianchini tožil, da ljudske šole nazadujejo, je Srb Bjelanović dokazoval, da je vzrok temu propadanju to, ker se zanemarja pouk v italijanskem jeziku. Hrvat Borčić je dokazoval spletke društva „Lega Nazionale“, Srb Baljak ga je pobijal in povdarjal naklonenost dalmatinskih Srbov italijanski stranki, s katero se morajo zjediniti, da se skupno branijo pred nespravljljivimi Hrvati! (Menda je dosti tega).

V Kranjskem deželnem zboru so se „dramatičnemu društvu“ dovolile po tri predstave na teden v deželnem gledališču. Poslanec Povše je poročal o poročilu deželnega odbora glede deželne kulture in je pri tej točki posl. Lavrenčič tožil, da se je dosedaj premalo storilo za vravno vodjo na Vipavskem; sprejel se je potem predlog dr. Papeža, naj deželni odbor potrebno ukrene, da se, ako mogoče, že letos prične s kopanjem struge za preložitev reke Vipavščice in se je v to svrhu dovolil znesek 15 000 glđ. iz deželnega zaklada.

V Koroškem dež. zboru je poslanec Goëss poročal o proračunu deželnega šolskega zaklada za leto 1894. in omenil, da smejo biti zadovoljni s šolami in da gre za to hvala šolskim oblastim. Muri pa se je

potožil, da se pristojne oblasti ne ozirajo na pravične zahteve koroških Slovencev.

Na Tirolskem so katoličani močno razburjeni, ker je vojno ministerstvo, ne da bi bilo kaj vprašalo cerkveno oblast, prestavilo vojnega kurata Skacela iz Inomosta v Brno, ker je, držeč se cerkvene postave, odrekel cerkveni pogreb nekemu vojaškemu zdravniku, ki je pal v dvoboju. Ta zadeva gotovo pride na vrsto tudi v državnem zboru.

Na Ogerskem se vladna stranka dan za dnemvom krha. Nadžupan knez Pavel Esterhazy je dal ostavko, ker je oziroma cerkvene politike vladne v nasprotstvu z ministerstvom. — Dne 6. t. m. je zbornica poslancev vzlic ugovarjanju Ugrona in Apponija sprejela predlog, da se predloženo poročilo o postavi zastran uvedenja civilnega zakona, prezrvši sekcije, takoj postavi na dnevni red.

Ynanje dežele.

Rim. 28. januarja poklonili so se župniki rimskega mesta sv. Očetu, ki so pri tej priložnosti odobraval in priporočevali bratovščino „sv. Družine“, ker se slabe zdajne družinske razmere zamorejo zboljšati le, ako se posvečujejo posamezne družine na temelju krščanske vere in npravnosti. Sv. Oče so na dan obletnice smrti Pija IX. darovali slovesno sv. mašo v sikstinski kapeli vpricho kardinalov, diplomatov in mnogo rimskih plemenitajev. — O bivših nemirih v Siciliji in drugod po Italiji se zdaj govori, da so bili nekak začetek splošnega punta, ki bi se bil vnel po vsej Italiji, da ni vlada o pravem času zaznala za načrt in tako revolucijo zadušila pri njenem začetku. Državni dolg znaša trinajst milijard in ministri si razbijajo glave, kje bi mogli kaj varčevati, da bi zmagali navadne državne stroške in plačali obresti od dolga, pa si nič zdatnega ne morejo zmisлити. Treba bo povišati davke, zavoljo katerih se ljudstvo še zdaj punta. Laški se bližajo hudi dnevi.

Francosko. Obglavili so anarhista Vaillant-a, ki je ostal trdovraten v grehu; klicel je pred smrtjo: „Smrt meščanski družbi, živela anarhija!“

Ruski car je bil za influenco nevarno zbolel, pa je že ozdravil.

Na Srpskem imajo zdaj dva kralja, nekateri pa iščejo baje že tretjega.

Na Kreti zopet vré mej kristijani, ker je generalni guverner dal štiri na smrt obsojene kristijane vstreliti, več obsojenih mohamedanov pa je pomilostil. Kacih vspehov kristijani nimajo pričakovati, ker Grška nima denarjev, a druge vlade se pa ne zmenijo dosti za trpeče kristijane na Turškem; no, da bi trpeli židje, bi bilo vse kaj družega.

DOPISI.

Od Sv. Ivana. Kaj pa Vam hočem to pot pisati iz našega kraja? Nekaj veselega in nekaj, kar ne bi rad, pa moram. Toda sedaj je že tako postni čas; torej č. bralci ne bodo nevoljni, ako bodo mej veselimi čitali za pokoro tudi par neugodnih ali celo grajalnih besed.

Veselica napovedana za pustno nedeljo se je — v obče rečeno — prav dobro obnesla. Pri dramatičnem prizoru „Oče“ je bilo občinstvo kar presenečeno in marsikateremu je solza veselja zaigrala v očeh. Smisel celej igri je bila priprosta, a zelo podučljiva, zatorej želimo, da bi se večkrat kaj takega vprizorilo.

Ali smemo isto reči o veseloigri „Jaz nisem Ta-

lijanka“? Akoravno sta veliko smeha vzbudila italijanski snubač slovenske deklice in posebno navihani domači sluga, vendar ta igra je napravila veliko manj vtisa in je imela manj vspeha nego prva.

Petje je bilo točno in vbrano. G. Ražem zna uriti svoje pevce. Le žal, da niso imeli dosti čistih glasov. Ako bi peli v jutro — bilo bi drugače. — Dosti dobro so izvrševali svoje točke domači tamburaši, in nekatere prav dobro.

Po končani veselici niso dolgo odlašali s plesom. Plesalo se je, pa še precej časa. Mej plesom je svirala tudi orkestra; prišli so nalašč za to semkaj iz

Kopra nekateri učiteljski pripravniki. Kakor smo izvedeli, so svirali jako dobro. Iz prijaznosti so došli zopet pustni torek. Ples ta večer ni trajal samo do polnoči — ampak do štirih v jutro pepelnice srede. Mej godbo in šumnim vrtenjem skoro gotovo niso plesalci slišali, ko zvon

z visosih lin

krepeko zaklenkal je“ (S. Gregorčič)

in radi tega so tudi zabili, da ravno o polnoči začne post, čas pokore in da mora koj pojenjati vsako posvetno razveseljevanje. Vendar upamo — saj upati smemo — da se je letos to zadnji krat pripetilo... in prihodnje leto — bomo brali v vabilu za ples na pustni torek tudi besede: „Ples traja do polnoči“. Gotovo — tako tudi mora biti — ker treba se ozirati pri taki priložnosti na krščanski značaj slov. ljudstva.

Na pepelnico sredo popoldne se je ponavljala tu pri nas — kakor vsako leto — nagnjusna prismodarija, katera dela sramoto našemu okraju. Tudi letos je mnogo pustov iz mesta prišlo k sv. Ivanu gledat pusta. Ne vem pa komu se ti pustolovci bolj smejejo, ali slavnemu pustu — ali pa grozni neumnosti onih, kateri pusta pokopujejo. Pa da bi ostalo pri tem! Ali kako se skruni ta božji dan z brezobzirnim prelomljanjem cerkvene zapovedi o strogem postu! Kdor je še kaj ponosen na svoje pošteno ime — moral bi se zdržati takega pohujšljivega počenjanja.

Naj povem nekaj veselejšega. V ponedeljek 5. t. m. je obhajal tukajšnji velepoštovani g. Valentin Gasperčič svoje sedemdesetletnico. Kaj lepo in vzgledno je bilo videti, ko je prišel isti dan s svojo družino k sv. maši in se zahvalil Bogu za toliko milost. — Zvečer je bilo kaj prijetno v njegovi gostoljubni hiši, kamor je povabil lepo število svojih ožih prijateljev. V raznih napitnicah smo voščili blagemu g. slavljenču — naj ga Bog še mnogo let ohrani družini — katero je tako lepo in krščansko vzgojil, in svetoivanski cerkvi, za katere olupšavo je on skoraj zmiraj prvi in največ skrbel. Govorim tudi v smislu vseh njegovih prijateljev in znancev, ako kličem tukaj: Bog ga živi še mnogo let, in ako pristavim željo, naj nam Bog podeli še veliko taci mož, kakor je g. Valentin Gasperčič! —

Sv. Lucija ob Soči. Ljubi naš „Primorski List“! Sprejel si zadnjič dopis iz Gorenje Tribuše; sprejmi ga tudi od sv. Lucije. Mi „Mostarji“ smo veseli, ker imamo zopet dva dušna pastirja, kakor je bilo po starem, župnika in kaplana, čvrsta in mlada oba.

Zavoljo velikega pomanjkanja duhovnov nismo imeli lani nekaj časa celó nobenega, potem pa več mesecev samo enega. Drugače pa smo imeli zmerom po dva, in dva sta nam tudi živo potrebna, ker nas je blizu 2000, in nekteri naši ljubi sosedje čejo reči, da smo nekoliko mlačni ali kaj vem kakšni. Ravno zato pa smo potrebni in si želimo dveh, da nas bota majstrovala in mlačne kaj ogrela.

Stekajo se tu pri nas od več strani mogočne górske reke: Soča, Idrija, Bača, pa tudi vnanji ljudje se tu shajajo od vseh štirih vetrov, zlasti ob nedeljah in praznikih, da tu zadoščajo svojim krščanskim dolžnostim in dušnim potrebam. Sta res potrebna dva dušna pastirja pri nas.

Naša dva gospoda nunca ne stanujeta več oba pod isto streho, ampak imate vsak svoje posebno stanovanje. Naše županstvo je namreč zeló modro določilo, da naj ima župnik sam celo župnišče, kaplanu pa je najelo v pošteni hiši prav lepo in spodobno stanovanje. Zidalo se pa bo, brž ko bo mogoče, novo kaplanišče blizu

cerkve, a še prej se bo popravilo župnišče, ktero bo potem zares lepo in zadosti veliko, a nikakor ne preveliko. Z Bogom! Ljubi naš „Primorski List“, naš, naš, naš.

Iz Gorice. Malo kedaj smo vživali tako lepe tople dneve po zimi v Gorici ko letos. Morda je to dobro znamenje, da so nam namenjeni bolji časi, kakor do slej. Sicer pa imamo za zdaj še prav malo upanja. En up je dolgo nam migal: da nam bode vsled Gregorčičevega predloga ljubeznjivo goriško mesto pomagalo plačavati ogromne šolske davke. Bojim se, da bo moja žalostna časnikarska dolžnost poročati vže v prihodnji številki, da: „Blisk nagel bilo upanje je celo“. Pri tem ne pomagajo razlogi, ampak volja italijanske polovice, ki noče, pa noče. Ako se pa predlog odkloni, naj se stavi nov predlog, da bi dežela vsaj 100% plačevala in ostali okraji ali še bolj občine. To zadnje bi se bilo moralo zgoditi vže od začetka in prihranilo bi se bilo mnogo nepotrebnih stroškov, ki jih zadaja ljudstvom centralizacija šolskih okrajev in cestnih odborov. Zdaj se ve, da je uže skoraj prepozno, ker so do zdaj plačavali vsi za vse; a nekatere občine imajo lepe šolske palače, drugod pa ni hiše ni nauka. Te zadnje bodo tedaj še naprej zahtevale, naj plačujejo vsi za vse, t. j. po okrajih. To pa zahtevamo od šolske oblasti, da naj zdaj nekoliko poneha od novih stroškov in doklad, da se ljudstvo oddahne. Sola je dobra stvar, ali napreduje naj polagoma, da nas ne zasuje v dolgove. S časom morda oživi katoliška zavest tudi nam nekaj redovnikov in redovnic, ki nam olajšajo šolsko breme.

Pohvaliti moram naše deželne poslance, ker nam pridno delajo in večinoma — zastonj. Dva sta bolna: dr. Gregorčič in Del Torre. Drugi pa so vedno navzoči. O interpelaciji dr. J. Tonklij a radi krivičnih nepravilnosti pri odbiranju porotnikov v Gorici sem vže poročal. Upamo, da bo kaj vspeha. Naše deželno sodišče je bilo nekedaj čisto italijansko in je deloma še proti postavi. Slovenci, poslušajte se vedno slovenščine in zahtevajte spoštovanja, ki vam gre v vseh uradih. — Poročilo Verzeznassi-ja o novem šolskem zakonu je nam neprijazno. Vrinila se mi je v zadnjič neljuba pomota glede povišanja plač učiteljem. Ni namreč res, da je deželni odbor predlagal 50 gld. poviška. To je le namerjavajal, ali ni storil. — Dne 30. januarja je stavil grof Alfred Coronini interpelacijo do c. kr. vlade, kaj misli storiti za železnico po Vipavski dolini. Železnica v Furlaniji je vže dodelana, a vipavski niti črta določena ni. Kakor vedno, bo tudi tukaj vlada naredila, kar bo hotela. — V isti seji je došla na vrsto prošnja Bolškega cestnega odbora za podporo, da poplača dolg, ki mu je ostal od zgradbe mosta čez Sočo mej Bolcem in Čez-Sočo. Prošnja se je oddala odseku. — V lepih besedah se je deželni glavar spominal pokojnega prof. Fr. Žepića, voditelja slovenske kmetijske šole. — Županstvo Dolenje v Brdih preneha in vstanovite se dve županstvi: Dolenjsko in Kožbunsko. — O prošnji prostovoljne požarne straže v Kanalu poroča poslanec Čerin. Ta prošnja je izprožila važno misel, da naj bi se povsod vstanovile in vzajemno podpirale požarne straže. Zahteva pa novo postavbo, po koji naj bi zavarovalnice podpirale gasilna društva. Odsek je predlagal, da se stvar izroči deželnemu odboru, ki naj v prihodnjem zasedanju predloži načrt postavbe. — Dovolilo se je 18 vseučiliščnikom podpora po 100 gld.

Dne 8. t. m. je stavil dr. A. Rojic interpelacijo do visoke vlade radi prestrogega pouka nemščine na gimnaziji v Gorici. Interpelacija je

jako ojstra in pikra, posebno proti profesorju V r b i, proti ravnatelju G r o s s u in proti deželnemu nadzorniku L e š a n o v s k e m u. „Pr. List“ je vže lani tožil, kako se godi na naši gimnaziji s slovenskimi in italijanskimi učenci. Takrat smo tudi izrekli upanje, da slovenski poslanci gotovo ne bodo molčali o teh krivicah. Za to nas veseli njih odločno postopanje. S l o v a n s k i n a učni minister Madejski pač ne bo preslišal glasa Slovencev vpjiočih v puščavi — kaj?

V isti seji je bil potrjen definitivno za ravnatelja deželne gluho-nemnice č. g. F r. L e n a r d i č kot prvi učitelj. — Prošnja občine A n h o v o o podpori za cesto proti Zapotoku se ni mogla rešiti, ker se ni vedelo, kakega mnenja je cestni odbor.

S Cerkljanskega. (Izv. dop.) No, vendar enkrat je cerkljansko starešinstvo se povzpelo na neko višje stališče, sklenivši prepoved koledovanja. G. dopisnik iz Cerkljanskega je v 1. listu „Pr. L.“ t. l. izrazil svoje nade, da se bode v tem obziru na bolje obrnilo. Ali ne morem si kaj, da bi tu ne opomnil na navadno osodo starešinstvenih sklepov. Dobri in koristni sklepi namreč ostanejo le v omari, kjer se hranijo sejni zapisniki.

Po občinskih postavah mora županstvo skrbeti za krajno policijo. Županstvo obstoji iz župana in podžupanov, torej tudi podžupani morajo nadzorovati policijo v svojem kraju. Kakor glavarstva tolmačijo obč. postave, za vse je odgovoren le župan.

Koledniki najrajše zahajajo v krčme, ker tu se zbirajo plesalci v obilnejšem številu. Ob enem krčmar tudi nekaj pijače več potoči. Ako so podžupani krčmarji, ali bodo storili svojo dolžnost? — Ali je mogoče, da bi cerkljanski župan nadzoroval policijo v tudi štiri ure oddaljenih krajih? Vže iz moralnega in gospodarskega stališča bi bilo silno potrebno, ako bi preobširna cerkljanska županija se razdelila v manjše samostojne občine. V tem nam daje vzgled Kranjsko. — Bukovo in Orehek naj bi se združila v eno občino, Otalež ravno tako. Dokazana resnica je, da v velikih županijah so veliki neredi v vsakem obziru, dočim male občine se lahko ponašajo z nizkimi dokladami in vestnim gospodarstvom.

Učimo se iz tega, kakšne može nam je voliti v občinske zastope.

Iz Cerkna. Rad bi se nekoliko potožil, če bi to kaj pomagalo; saj veste, da vsakdo rad o tem govori, kar ga najbolj teži. Kaj pa nas tako teži? — Imamo tudi pri nas šolski vrt, ki pa ni posebno v dobrem stanju, ampak zanemarjen. Krog tega vrta se je napravila lani lepa ograja, ki pa je bila tudi dovolj draga. Večina tukajšnjih posestnikov in davkoplačevalcev menimo, da ta ograja skoraj ni bila potrebna; ker se zdi zmešno, da se taka drevesca, kakoršna so v tem vrtu, tako drago ogradijo; morda bi bilo bolj primerno, ako bi se vrt popolnoma zaplaulkal, da bi mimoidoči ne videli vanj.

Šolska mladina nimá vedno vspodbudnega izgleda tam, kjer bi ga morala imeti. Šolsko petje je baje vtihi- nilo. Dobro bi bilo, če bi okr. šolski svet v tem pogledu kaj ukrenil; saj je petje postavno obligaten predmet.

Piškava jabolka še pred dozoritvijo sama popa- dajo z dreves, mi se jih pa z vso silo ne moremo orestiti.

Davkoplačevalec.

(Dopis smo morali skrajšati. Op. uredn.)

Iz Borovnice. (Kranjsko.) Dne 20. in 21. januarja bila je tukaj pri nas predstava „Kristusovega trpljenja“, natanko povzeta iz pasijonskih iger v „Oberammergavu“ na zgornjem Bavarskem. Predstava vršila se je v prostorih gostilne na „Pošti“; na obče nadovoljnost našega ljudstva. Trpljenje Kristusovo predstavljalo se je trikrat, in vselej je bilo toliko ljudstva zbranega, da se je vse trlo. Predstava kazala se je v 14 živih podobah, po naslednjem redu:

1. podoba. Kristus na oljski gori. Kristus moli v vrtu Getzemani in trpi grenke smrtne težave. Judež izda Kristusa s poljubom; druhal ga vjame in odpelje.
2. podoba. Bičanje. 3. podoba. Kronanje s trnjem in zasramovanje Judov. 4. podoba. Kristus pred Pilatom. 5. podoba. Judež obupa, vrže svojih 30 srebrnikov od sebe, odide in se obesi. 6. podoba. Kristus s težkim krišem na ramah. 7. podoba. Kristus pade prvokrat pod križem, sreča Simona cirenejskega, ki je primoran pomagati mu križ nositi. 8. podoba. Kristus pade drugokrat pod križem in sreča svojo žalostno mater. 9. podoba. Jezus pade tretjokrat pod križem, sreča Jeruzalemske žene; Veronika mu poda potni prt. 10. podoba. Kristusa slečejo in ga na križ pribijajo. 11. podoba. Kristus povisan na križu. 12. podoba. Mrtvo truplo Kristusovo s križa snamejo in ga v naročje žalostne matere polože. 13. podoba. Jezusa v grob polože. 14. podoba. Častito vstajenje.

Druzega ne moremo reči kakor to: da Anton Rabernak je izvrsten strakovnjak v tej reči. Kamor pride, sprejmite ga z veseljem!

Iz Jageršč. Dne 5. februarja t. l. se je zbralo pri nas nenavadno mnogo ljudstva iz bližnjih in daljnih krajev; 11 vnanjih duhovnikov je prišlo, za naše razmere res nenavadno število, zvonovi pojó, petje doni, nenavadna slovesnost in — vendar ni videti veselega obraza, žalostno doné zvonovi, milo-resno se glasi pesem-nadgrobnica našemu dušnemu pastirju č. gosp. Francu Pipanu.

Med sv. opravilom je imel č. g. dekan Cerkljanski Ivan N. Murovec prisrčen govor na nas zapuščene ovčice in na svoje duhovne tovariše. Brisali smo si solzne oči — a kaj pomaga?

Pokojnik je bil rojen v Škrbini na Krasu l. 1860. Šole je dovršil v Gorici. Leta 1883. je nastopil svojo prvo pastirsko službo kot duhovni pomočnik v Ročinji. Služboval je potem v Bolci in na Št. Viški gori. Pred tremi leti je prišel k nam. Bolehal je že več časa, a nihče ni slutil kake nevarnosti. Službo božjo je opravljal, da si s težavo, dokler je le količkaj mogel. Smilil se je nam, večkrat smo mislili, da ne bode mogel izvršiti sv. opravila.

Zadnjikrat je maševal 10. januarja. Še potem, ko je bolezen že skoro do vrhunca prikipela, je šel še previdet dve ženi — ali prav za prav nesla sta ga dva moža držaje ga pod pazduho. — Zastarana ledvična bolezen, katere tudi zdravniška spretnost ni mogla pregnati, položila ga je na mrtvaški oder. Svojo bolezen prenašal je vdano in potrpežljivo. Se sv. sakramenti je bil dvakrat previden in mirno je čakal, kedaj ga Bog pokliče iz te solzne doline.

Dne 2. februarja t. l. so nam zvonovi oznanovali žalostno novico, da je naša duhovnija zopet čreda — brez pastirja.

Prosimo Gospoda, naj pošlje delavcev v Svoj vinograd!

Novice iz raznih krajev.

Današnji številki našega lista dodali smo dve stranici priloge, na kar opozarjamo č. naše čitatelje.

Iz Trsta. Italijanski tržaški listi so se nedavno jezili nad okoličanskimi župniki, da slovenska imena pišejo po slovenskem in ne po avstrijsko-laškem pravopisu. Naš list je premajhen za dolgo polemiko; en par besedi pa jim vendar hočemo odgovoriti. Vsak živ jezik, dokler literarno živi, spopolnuje se vedno ne samo slovniški, ampak tudi po sintaksi in v pravopisju. Vsak jezik določi si pravopisje primerno svojim posebnim glasom in zato v enih jezikih nahajamo črke, katerih v drugih ni. N. pr. Češki jezik ima svoj ř, poljski svoj ł, katerih črk slovenski jezik nima, ker glasov za te črke ni v jeziku. Ima pa slovenski jezik glasove, katerih italijanski nima; to je posebno č, ž, š na koncu besede sploh, in v sredi besede pred soglasnikom. Italijanski pravopis za te glase v navedenih slučajih nima črk in se ne more nikakor sam pomagati, moral bi dosledno imena s temi črkami pisati po slovenskem pravopisju. — Nekdaj so slovenski jezik mučili z nemškim pravopisom in n. pr. za „č“ pisali „tsch“, poznej pa „ch“; odkar pa je slovenski jezik kot čvrst mladeneč stopil iz svoje zibelke, se pri vseh Slovencih po vsem svetu piše: č, ž, š, in avstrijska vlada potrjuje ta pravopis djansko, ker so vse od vlade izdane slovenske šolske knjige pisane s tem pravopisom; le avstrijski Lahi nečejo o tem znati, in za te črke rabijo poseben, povse nepravilen in nedosleden pravopis, katerega ne Avstrijski Lahi ni čitati ne znajo. Le pogledimo nekatera imena, zapisana iz uradnega volilnega zapisnika. Imena na „ič“ pišejo zdaj z „ich“ in zdaj z „itsch“, n. pr. Nicolich, Jeritsch; slovensko končnico „ač“ pišejo z „atsch“: Bradatsch; „oč“ pišejo z „ozh“: Mankozh; „ež“ pišejo z „ess“ in „esch“: Jess in Jesch (Jež); slovenski „ž“ sploh ne znajo pisati: Luchesich (Lukežič), Rasem (Ražem); slovenski „š“ pišejo zdaj „s“, zdaj „ss“, n. pr. Dussizza (Dušica). Črka „s“ jim je pri slovenskih imenih posebno raztegljiva, n. pr. Svab (Žvab), Susmel (Šušmel). Naš „šč“ pišejo enkrat z „sch“, drugič z „sz“, n. pr. Pischanz (Piščane), Krischak (Kriščak), Sziuka (Ščuka). Naš „č“ v sredi besede pišejo „cch“, n. pr. Pecchiar (Pečar), a v začetku besede zdaj z „Z“ ali tudi z „C“, n. pr. očeta pišejo v volilnem zapisniku: Zock, sina njegovega pa Cok, a imenujeta se obadva Cok, zopet drugi krat z „Zh“, n. pr. Zhebaschek (Čebašek) itd. Iz teh izgledeov je viditi, da slovenska imena pišejo, kakor se pisarji zljubi, in potem jih tudi berejo, kakor se jim zljubi. Vsaka narodnost je do sosedu toliko uljudna, da imena, katera po svojem pravopisu ne more zapisati pravilno, zapiše po pravopisu dotične narodnosti. le avstrijski Lahi nimajo do nas te uljudnosti in še zahtevajo, naj mi opustimo pravilni in dosledni pravopis in naj svoja imena pišemo po njihovi zmešnjavi. Mi laška imena pišemo po laškem pravopisu in slovenska po slovenskem, naj tudi oni tako storé in prepira ni več. — Ženska podružnica sv. Cirila in Metoda je imela 11. t. m. svoj občni zbor. Predsedovala je g. a Ponikvarjeva, tajnica pa je prečitala sporočilo, ki je bilo brez ugovora sprejeto. Omenila je pohvalno požrtvovalnost družabnic za namen družbe, spomnila se koncerta v gledišču Fenice, in pa veselice 5. julija m. l., ter „Božičnice“ dne 20 dec. m. l. Slednjič omenja, da je podružnica postala že drugič pokroviteljica z doneskom 100 gold. K sklepu vspodbuja družabnice, naj vstrajajo v naporu

proti navalom, ki preté vgonobiti slovensko mladež s potujčevanjem. — Avstrijsko brodovje je priplulo 3. t. m. iz Pulja v Trst pop poveljstvom kontre-admirala Karola Štefana. Priredil je na krovu ladije „Radetzky“ obed, h kojemu je bilo povabljenih 14 oseb, med njimi prevz. g. škof Glavina, ces. namestnik Rinaldini in župan Pitteri. — Običajni „Corso“ za pust se je vršil tudi letos v Trstu, vendar se opazuje, da splošno zanimanje za to pustno veselje pojema od leta do leta. Da-li je temu krivo splošno slabo stanje v gmotnem oziru ali pa ljudje sprevidavajo, da to razveseljenje odveč pametno? —

Goriški postni list obdeluje letos potrebo pokore. Zares iz življenja. Prešel je pust, čas veselja; nastopil je post, čas pokore. Goriški Slovenci! Poslušajmo glas svojega višega pastirja! Ne bo nam žal ob času obiskovanja Gospodovega.

Darovi „Alojzijevišču“ v Gorici. V blagi katoliško-narodni namen so darovali zadnji čas: Društvo „Pio Sovvegno“ 200 gld. Preč. gg.: Al. Fabiani župnik 40 gld., Franc Guzelj, kaplan 2 gld., Hilarij Vuk, vikar 2 gld., Jožef Kosec, vikar 10 gld., Anton Pipan, vikar 6 gld., Leop. Vuk, vikar 3 gld. Občina Drenčena hrane za 34 gld. Dal Bog mlademu prekornistnemu zavodu mnogo mnogo radodarnih in požrtvovalnih dobrotnikov. Bog plati dosedanjim!

Laharnerjeva „Missa ora pro nobis“, dobi se pri g. knjigotržcu Gašp. Likar v Gorici, semeniška ulica, po 60 kr. iztis. Ravno tam so na prodaj cerkvene pesmi minolega leta 1893. kakor tudi zvezki prejšnjih let I., II., III. Po njih!

Predzadnja „Soča“ je sumničila na prav neplemenit način katoliško prepričanje nekaterih dunajskih vseučilišnikov, kateri so si hoteli osnovati katoliško društvo „Danica“. Katoliška (?) „Soča“ viha pred vsem katoliškim svetom nos in vendar hoče biti po vsej sili katoliška. Članki po kroju „Razsodba o Danici“ jasno svedočijo potrebo novega katoliškega lista na Primorskem. Slovenci! naročujte čisto in odločno katoliške liste. —

Prvo šolsko polletje svršile so goriške srednje šole pretečeno soboto. S kakim vspehom, ne vemo.

Nova maša. V goriškem „Andrejevišču“ pel je svojo prvo mašo v pondeljek č. g. Dermastija, prefekt. Peli so mu gimnazijci.

Vojaški nabor na Goriškem. Vojaški nabor za Gorico bo 8. in 9. sušca, za oklco 10., 12., 13., 15. V Gradišcu 2. in 3. V Korminu 5., 6. in 7. V Sežani 16. in 17. V Komnu 20. in 21. V Kanalu 31. sušca in 2. aprila. V Boleu 4. aprila. V Tolminu 7., 9. in 10. aprila. V Trzinu 24. in 25. V Červinjanu 27., 28. in 30.

Doktorjem prava bil je promoviran na graškem vseučilišču g. Anton Povšič, c. kr. avskultant v Rovinju, doma iz Grgarja.

Služba c. kr. poštarja je razpisana na Žagi.

Umrli je v Morskem pri Kanalu posestnik Valentinčič, oče č. g. Ignacija Valentinčiča, kapelana volčanskega. Pokojni bil je mož-poštenjak, pobožen, radodaren katoličan; priden, varčen gospodar; skrben, vzgleden oče, spoštovan od vseh znancev. V Gospodu nad zvezdami naj se odpočije, kamor se je rad oziral kot zemljan. Znanci pokojnega, molite zanj.

Iz Planine na Notr. se nam piše, da je dne 29. m. m. umrl ondu g. Gregor Stritof, posestnik in gostilničar. Služil je veliko let v Trstu, ter občeval s posebnim veseljem z narodnjaki-Slovinci. Akoravno je bil precej ohlapen v verskih rečeh, je na zadnje vendar jasno spoznal ničevost pozemeljskih radosti, ter iskal tolažbe pri Bogu. Prejel je večkrat sv. zakramente, ter umrl ves vdan v voljo Najvišjega. Večni mir njegovi duši!

Samomor. V nekem goriškem hotelu našli so na pepelnično sredo mrtvega dr. Ks. Gania, vojaškega zdravnika. Zastrupil se je z morfijem. Na pust prispel je iz Petrinje v Hrvatski.

V postu o pustu v Gorici. Goriški pustnjaki so se letos ganili in sestavili odbor, ki je imel žalostni nalog prirediti norčavemu pustu pogreb I. razreda. Pustnjaški odbor pogodil je svojo ulogo za dosti povoljno. Zbobjal je vozov in konj, da so se ljudje, sramujoči se svojega obličja, brezplačno podili po Gorici. Mesto je prepisalo, kod se sme noreti. Da je bila sva Gorica po koncu, sva praznična, da so bile vse prodajalnice in rokodelnice zaprte kakor na Božič ali Velikonoč, da se je pust pogrebal pepelnično sredo sijajno, bi bilo že odveč omenjati. Da se je pilo in pelo ter jedlo na pust do polnoči in prek na pepelnico, je suha resnica. Pa saj tako tirja novošegni, vedno stradajoči in žejni pust. Pustnjaki, pristni sinovi stoletja prostosti in napredka se ve, da so morali, zvesti svojim načelom, do dna izpiti kelih pustnjaške zmernosti. „Ako cerkveno zapoved prelomim, nič za-to, saj jo prelomijo tudi drugi. Bog je dober, greh rad odpusti. Da bi se tudi pogubil za večnost, ni taka nesreča, ne bom pogubljen sam, bo nas več.“ Tak je nauk pustnjakov, kateri stoluje v želodcu, ne v možganih. Smili se jih Bog!

Priziv zavržen. Poročal je lani „Primorski list“ večkrat, kakor silno širijo Italijani svoje italijanstvo v Gorici, kako najvspešnejše raznarodujejo Slovence z ustanovo laških šol. Znano je tudi že blagovoljnim čitateljem, da so Lahi začetkom tekočega šolskega leta odprli dve laški jednorazrednici v Gorici protizakonito, laški šoli, za kateri niso imeli zadostnega števila otrok, in kateri sti bili nova zanjka slovenskim otrokom. — Slovenci niso držali križem rok, marveč podali utok proti njima. Lahov to ni skrbelo, da utok Slovencev ni rešen, da pred rešitvijo slovenskega utoka ne smejo odpreti šol, ampak odprli so jih protizakonito takoj. Slovenci prosijo nujno deželni šolski svet, naj takoj zapove šoli zapreti. Deželni šolski svet je prošnji ugodil in zapovedal šoli zapreti. Lahi pa niso zatvorili šol, ampak spisali priziv na ministerstvo, kjer dolžijo dež. šolski svet, da je s to odredbo prekoračil svoj delokrog. Ministerstvo je pa priziv zavrnilo in potrdilo odredbo deželnega šolskega sveta. Dež. šolski svet je dovolil, da se sme poučevati v jedni teh šol do konca šolskega leta. Lahom ni odlok po volji. Kovati namečujejo nov utok. Verjetno! — Upamo pa, da bo vlada spoznala, da jim ni ko do raznarodovanje Slovencev, in da bo vsak naslednji priziv kar zavrnila. — Upati smemo! Kaj?

Boj za slovenske šole v Trstu. Jutri (v petek) pričnejo zopet komisijonalna poizvedovanja o prošnji za slovensko šolo v mestu. Komisija bode poslovala sleherni dan od 10. ure zjutraj do 1. ure popoldne v šolskem poslopju pri sv. Jakobu (Via delle Scuole nuove). Menda ne treba posebno naglašati, da je vsem onim

roditeljem, kateri še niso bili pred komisijo, sveta dolžnost, povzdigniti glas svoj za sveto naše pravo, in pripomoči v to, da se prej ko prej izpolni naša stara in vroča želja. Nikdo naj ne čaka na to, da ga še-le pozovejo, ampak kar sam naj stopi pred komisijo. Kdor je pravi rodoljub, bode rad žrtvoval urico časa za toli važno vprašanje.

Državni zbor se snide na 22. t. m. —

V Parizu rastejo anarhisti kakor gobe po dežju. Komaj so usmrtili Vaillanta, ki je bil zagnal bombo v poslaniško zbornico, že se javlja, da je nek Lebreton vrgel bombo v kavarno „Terminus“, ki se je razpočila silnim pokom, enega mimoidočega delavca ubila, 8 oseb smrtno, 24 pa težko ranila. Zločinec je bežal in v begu še z revolverjem streljal na preganjalce, ter dva ranil. Slednjič so ga vendar ulovili in djali pod ključ, da pre-mišljuje svojo hudobijo. — Kjer ni vere na pravičnost božjo, tudi ni straha pred človeško kaznijo.

SLOVSTVO.

Dojno kazalo prvih 10 letn. „Duh. Pastirja“ (1884—1893), sestavil L. Škufca, v Ljubljani, založila katol. bukvarna, tisk „kat. tiskarne“, 132 str., cena 50 nvč. Prvi del „splošno kazalo“ ima po vrsti naslove vseh govorov ob nedeljah in praznikih cerkvene leta; drugi del „stvarno kazalo“ pa ima v abecednem redu razvrsteno stvarino vseh govorov, ki so natisnjeni v teh 10 letnikih. Knjiga bode dušnim pastirjem prav dobro služila pri nabiranju tvarine za cerkvene govore, zato jo toplo priporočamo.

Slovensko-nemškega slovarja je izšel 9. sešitek od besede „najāda“ do „ob“.

Listnica uredništva.

G. F. v G. T. Hvala za spis; v prihodnji števil. —

Vsem, ki so rajnega č. g.

Franca Pipana

kuracijskega oskrbnika v Jagersčah

v času njegove bolezni obiskovali, ali mu stregli, vsem, ki so pripomogli, da se je njegov pogreb tako sijajno izvršil, častiti duhovščini, ki se je v nepričakanem številu sešla skazat pokojniku zadnjo čast, zlasti č. g. dekanu Cerkljanskemu za prisrčen govor in za sv. opravilo, sploh vsem, ki so rajniku na kateri koli način pokazali svojo ljubezen, izrekamo s tem javno svojo

srčno zahvalo

Bog povrni!

Žalujoči sorodniki.

COSMITZ IVAN, rezbar in pozlatař v TRSTU, via Madonna del Mare števil. 6.

se priporoča sl. cerkvenim upraviteljem za vsakovrstna lesena dela v cerkvah n. pr. oltarje, božje grobe, svečnike, svete podobe (sohe) posode, klopi itd. Vsako delo se izvrši po naročilu in po pravilih umetnosti.

I. Kopač, Solkanska cesta, št. 9. v Gorici, priporoča sveče iz pravilnega čebelnega voska, katere izdeluje in prodaja po 2 gold. 45 novč. kilo. — Za pristnost sveč pod mojo postavno protokolovano znamko, zagotavljam popolno jamstvo. Kdor drugače dokaže, dobi vsako od-vzeto naročilo brezplačno in po vrhu še 100 gld. nagrade. — Priporoča se čč. dudovščini in č. cerkv. oskrbništvom!

Cerkev in šola.

Lep uzgled za družinske očete.

V Baume-les-Dames na Francoskem je bil občinski svet po vseh šolah, ki spadajo v njegovo področje, odpravil poduk v krščanskem nauku. Nedavno pa je isti svet odredil, da se zopet uvede po teh šolah krščanski nauk; da, ena teh šol — po uzgledu drugih katoliških — je dobila naslov ter se postavila pod posebno varstvo sv. Nikolaja; bilo je tedaj videti učence te šole iti v vrsti k sv. maši, spremljane od ravnatelja in učiteljev.

Ta preuredba je gotovo vse hvale vredna, pa zakaj je sicer liberalni in Cerkvi nasprotni svet storil ta korak? Bil je k temu prisiljen. Že nekaj časa sem je učeča se mladina v Baume v obilnem številu jela zapuščati liberalne ter se vpisovati v klerikalne šole. To videti, se vzdrami občinski svet, češ naše šole nam ostanejo tako prazne. Začne torej z vso silo pritiskati na družinske očete in matere, da bi jih prisilil pošiljati otroke v liberalne šole; toda ves trud je bil brezuspešen. Krščanski stariši so se držali trdo in niso se dali pregovoriti, da bi izročili svoje otroke šoli, iz katere je izključen krščanski nauk.

Ko so uvideli občinski svetovalci, da nič ne dosežejo s pritiskom, poslužili so se edinega sredstva, ki jim je še ostalo, da rešijo svoje šole, vpeljali so namreč zopet poduk krščanskega nauka in klicali na pomoč sv. Nikolaja.

Koliko bi se dalo tudi drugod doseči v šoli glede krščanske vzgoje, ako bi krščanski stariši zahtevali, kar so po vesti dolžni za svoje otroke, da se ne odtujijo sv. veri!

Poštne stvari.

(Za postni čas.)

1. V nekih krajih (Švicarsko) so pisma, ki se pošiljajo vojakom brez koleka; vsa pisma, prošnje in zahvale, ki se pošljejo nebeškimi vojakom, svetnikom, so tudi oproščena koleka.

2. Samo dvojna sta koleka veljavna za nebesa: kolek nedolžnosti in kolek pokore; sleharna odpošiljatev človeške duše v nebesa mora imeti prvega ali drugega, drugače je ne sprejmejo.

3. Za težje zavoje in zaboje je treba tudi več plačati. Duša, ki je obtežena z mnogimi grehi, mora biti kolekovana s kolekom veliko dražjim mimo onih, ki so lažje, ali pa mora imeti več manjših kolekov, da skup dajo isto ceno kot jeden veliki, sicer bi ne mogla biti vsprejeta v nebesa.

4. Ostra pravica božja tirja tudi doplačo, — očiščevanje v vicah, ako tukaj na svetu ni bilo vse v redu in zadostno plačano.

Marija pomaga.

V vasi Korban na Švicarskem živi 25 letna deklica Evgenija Bron, katera je bila lani čudodelno ozdravljena v slovečem Lurdu na Francoskem. O tem čudežu hočemo čestitim bravcem „Prim. Lista“ malo obširnejše povedati.

Bilo je 9. julija 1887, ko je Evgenija Bron občutila velike bolečine v čeljustih, glavi in v želodcu. Bolezen se je tako shujšala, da je mogla Evgenija ko-

maj dihati, a zavživati le po malem mleka, kave ali kake tekočine. Ker ni bilo upanja, da bi doma ozdravila, poslali so jo v bolnišnico v Brno, kjer je ostala 14 mesecev. Toda ves trud slovečih zdravnikov bil je zaman, njena bolezen pa vedno hujša. Ker ni pomagala nobena zdravniška umetnost, vrnila se je domu; ali kmalu prenesli so jo zopet v bolnišnico v Brno na drug oddelek, — a brez uspeha. Ko se je vrnila iz bolnišnice zopet domu, shujšala se ji je bolezen tako, da ni mogla vsled bolečin v čeljustih več govoriti, in previdili so jo s sv. sakramenti. —

Starim bolečinam pridružijo se nove. Ko se je Evgenija nekega dne obrnila na postelji, ovila si je vrat, kar ji je povzročilo še večje bolečine. Da bi jej ga zravnali, privezali so ybogo bolnico v bolnišnici na desko, kjer je morala več tednov stegnjena ležati, ne da bi se bila smela gibati; ker ni nič pomagalo, deli so ji vrat v modele iz gipsa, in da je držala glavo po 24 ur kviško, privezali so ji še glavo na steno. Toda vse ni nič pomagalo; bolezen se je tako shujšala, da so se ji usta popolnoma trdo zaprla. Da bi vlivali po cevi kaj takočine vanjo, odstranil ji je nek zdravnik celo zob. V tem žalostnem stanju in strašnih bolečinah poslali so Evgenijo zopet v Brno, k dr. Koch-u, kateri pa ni mogel s svojo umetnostjo nič opraviti. Iz Brna prepeljali so bolnico v Bazelj, kjer so jo zdravili imenitni zdravniki. S svojo spretnostjo so ji sicer ti zdravniki zravnali vrat, ali čeljust niso mogli odpreti. Iz Bazela vrnila se je Evgenija domu, kjer trpela še 22 mesecev. Bolezen bila je vsak dan hujša; zdravniki so izrekli, da je bolezen neozdravljiva.

Ker ni bilo upati več človeške pomoči — prosila je božje. V svojih bolečinah je večkrat mislila na čudovita ozdravljenja v slovečem Lurdu na Francoskem, in trdno upala, da bo ozdravila, ako bi šla v Lurd na božjo pot. Ko so romali letos tje pobožni Švicarji iz juraških gor, pridružila se jim je tudi yboga Evgenija, kateri je plačala pot neka dobra gospa. Vsi so mislili, da umrje na poti, — toda prišla je v Lurd, dasi zelo oslabljena.

Dvakrat nesli so ybogo bolnico k čudodelnemu studentu, a nič ji ni pomagalo. Neki petek zvečer prinesli so jo zopet pred lurdsko jamo in duhovnik prenesel jo je do skale, kjer se je prikazala Marija Devica. — Ko je to sveto mesto poljubila, prosila je prav srčno Marijo zdravja. Kar občuti v želodcu in v prsni tako strašne bolečine, da je glasno zakričala. Toda to so bile njene zadnje bolečine, kajti hitro potem spoznala je, da je ozdravila. Na njen krik pritekli so drugi romarji, misleč, da ji je slabo, ali ona kričala je vesela: „Ozdravila sem“. — Kdo je tedaj ozdravil Evgenijo Bron po šestletnej mučnej bolezni; katere niso mogli ozdraviti sloveči zdravniki v Brnu in Bazelu? To vse je storila edino vsemogočna roka božja na prošnjo Marije, katera je „zdravje bolnikov“.

Cerkveno premoženje in francoska vlada.

Nadškof Gouthé Soulard se je v nekem pismu odločno izrekel proti zakonu, po katerem bi država oskrbovala upravo cerkvenega premoženja. Nadškof naravnost pravi, da se temu zakonu nikdar ne podvrže, ker je krivičen. Vladajoči stranki pa pové, ko

bi se bilo tako vestno upravljalo panamsko podjetje, kakor cerkve oskrbujejo svoje premoženje, bi 800.000 posestnikov panamskih papirjev sedaj panamske družbe ne preklinjalo. Nasprotniki so najprej cerkvi uzeli šole, potem so semeniščnike utaknili v vojake, sedaj pa hočejo še cerkve oropati za njih premoženje. Nadškof

pozivlja prebivalstvo, da se z vso odločnostjo upre nakanom liberalcev. Liberalni časopisi seveda zaradi tega čez škofa hudo zabavljajo. — V tem so si pač dosledni liberalci, da vporabijo vsako sredstvo, da bi oslabili in, če mogoče, uničili moč sv. Cerkve, oziroma duhovščine.

Narodno gospodarstvo.

Vzajemno podporno društvo v Ljubljani bo imelo 21. t. m. ob 7. uri zvečer svoj drugi občni zbor v dvoru kat. društva rokodelskih pomočnikov. Na dnevnem redu je sprememba pravil, zato morate biti zastopani dve tretjini članov osebno ali po pooblastilih. —

S Tolminskega. (Izv. dop.) Koncem lanskega leta razposlal je osnovalni odbor načrt pravil za sadjarsko društvo v tolm. okraju vsem županstvom, pozivljajoč jih k sodelovanju in nabiranju udov v svojem kraju za toli potrebno društvo. Kakor §. 2. načrta veli, namen društvu je: „povzdigniti in pospeševati sadjerejo, spraviti sadje v kupčijo ali kupčijo se sadjem posredovati...“

Tudi „Pr. L.“ v svoji veliki skromnosti in znani ponižnosti noče zaostati in mirno preko tega društva iti, ne da bi posvetil nekoliko prostora temu prevažnemu podjetju.

Da je poleg posojilnice, ki bode v kratkem začela poslovati, sadjarsko društvo potrebno v hribih, to mora pač vsakdo priznati. Na vseh koncih narodno-gospodarskega polja vidimo, kako daleč stojimo za drugimi narodi in kako nujno je delo, katero čaka prave rodoljube na tem polju. Za to pa z veseljem pozdravljamo to najnovejšo misel, želeč ji prej ko prej vresničenja.

Upamo vsaj, da ta načrt ne ostane neizvršljiv; pričakujemo, da bodo velespoštovani gospodje osnovevalci z vso potrpežljivostjo in vztrajnostjo nadaljevali ter potrebno ukrenili, da se v kratkem skliče občni zbor.

Da bode to čim prej se zgodilo, priporočimo gospodom doberšne mere samozatajevanja, vsestranske opreznosti in obzirov — zaradi znanega nesporazumljenja — v naši hribovski metropoli. Saj vidimo, kako osebni boji in prepiri ovirajo še tako blage in plemenite načrte. Kjer vidimo le količkaj dobre volje, oklenimo se je, držimo jo, da nam ne uide. Ne smatrati enega višjega od drugega, ne iskati slave po časopisih in napuh vzbujajočega hvalisanja, pač pa čisti nameni voditi morajo delavca na narodnem polju.

Petrolje lek proti trtni uši. Časnik „Weintraube“ (grozd) pripoveduje, da je francoski učenjak de Mély, prebiraje stare grške in rimske pisatelje, zasledil lek proti trtni uši (phylloxeri). V zemljepisju slavnega Grka Strabona je našel neko mesto, ki govori o zdravljenju obolelih trt. V knjigi Theophrastovi, ki je živel v četrtem stoletju pred Kristusom, kjer piše o rudnistvu, se omenja zemlja ampelitis, t. j. trtna zemlja, ki se je rabila kot zdravilo bolnih trsov.

Bila je pa ta zemlja bituminozna, t. j. s petrolijem pomešana zemlja. O tem leku govoré pisatelji do srednjega veka. Tudi K^aton starejši, Dioscorides, Galen in drugi poročajo o tem sredstvu. Opiraje se na to, je poskušal de Mély s petrolijem lečiti od filoksere (trtne uši) poškodovane trte, in posrečilo

se mu je neki, da je v sredi med okuženimi trtami nekaterim grmom pognojil s petroljem, ki so ostali zdravi in dobro obrodili. S tem je dokazano, da petrolje ne škoduje trtam. Sad svojih študij (poskušeni) je de Mély obelodanil v spisih akademije znanosti v Parizu, aprila meseca lanskega leta.

Pri nas na Krasu in sploh držé za najbolje sredstvo proti trtni uši, saditi ameriške trte „riparia“ in „solonis“, katerih se baje trtna uš ne loti, in imajo močne korenike, a slabo (?) vino. Zató pa je treba cepiti naše stare domače vrste trt na ameriške. Neki jako čislani zdravnik v Trstu pa mi je pravil, da on ne bi svetoval preveč ameriških trt saditi, ker po svojej desetletni skušnji na Italijanskem je uverjen, da po zavžitju, sevéda brezmeznim, onega vina iz ameriških trt, se naredi kamen, ki vodo zapira. Če je to resnično, potem pa poskušajmo zdraviti naše domače od filoksere napadene trte s petroljem?

Prvo poročilo hranilnice in posojilnice v Cerknem za upravno leto 1893. — Hranilnica in posojilnica je pričela svoje delovanje dne 4. rožnika preteklega leta na temelji pravil vpisanih pri c. kr. okrožnem kot trgovskem sodišči v Gorici dne 23. vel. travna 1893. št. 1172, ter predlaga računski sklep za upravno leto 1893. kakor sledi: Vseh prejemkov imela je 51.779 gld. 67 nvč., izdatkov 51.337 gld. 26 nvč., torej denarnega prometa 103.116 gld. 93 nvč. Gotovine v blagajni ostalo je 442 gld. 41 nvč. Hranilnih vlog vložilo je 177 strank v 217 kratih, vsega skupaj 45.681 gld. Vzdignilo pa je 17 strank, vsega skupaj 2.684 gld. Vložilo se je torej več kakor vzdignilo 42.997 gld. Izposodilo se je 71 strankam v 82 kratih in namreč: na zemljišča 13.630 gld., na osebni up s porokom 8.283 gld., na podlagi glavnega deleža 34 gld. Skupaj 21.947 gld. Vrnilo se je pa 5 strank izposojila v znesku 350 gld. Čisti dobiček znaša 101 gld. 89 nvč.

S koncem leta doteklo je prvo upravno leto in načelstvo se zahvaljuje vsem sotrudnikom in prijateljem hranilnice in posojilnice, ter sklepa svoje letno poročilo s prošnjo, da se njegovo delovanje odobri, kakor tudi, da ostanejo vsi dosednji vdeleženci trajni in zvesti prijatelji naši zadrugi, ob kateri se razbijejo vsi strankarski valovi, kajti ona deluje popolnoma nepristransko, kar je tudi razvidno iz imenika družtvenikov, pri kateri so zastopani udje obeh strank. Želi pa tudi, da se, kakor v pretečenem letu, tudi nadalje krepko razvija, da vedno čvrsto raste in procvita. V to pomagaj Bog!

J. Kosmač,
tajnik

V. Ravnikar,
načelnik

Čistost svinjakov je eden poglavitnih pogojev umne prašičje reje. Zato je pa dobro, če se tla napravijo malo na pošev. Tla se delé v dva dela, višji in nižji. Višji del se nastelje s slamo, drugi pa ne. Prašiči se kmalu navadijo, da leže v zgornjem delu, v spodnjem delu pa vstaja blato.

„Kmet“.